



Ha a fenntarthatóságról írunk vagy beszélünk, felvetődik a kérdés, nem kellene-e ezt a bonyolultnak tűnő fogalmat, öt szótagos szót valami *ért-**hetőbbel helyettesíteni***, esetleg *egy főbb vonását kiragadva egyszerűsíteni*, vagy éppenséggel *kiegészíteni* valami vívőközeggel, katalizátorral, gyorsító rakétával.

A fenntarthatóság egyszerű fogalom – valami van is, és lesz is –, például maga ez a fogalom, a fenntarthatóság, továbbá az emberiség, az emberek, akik ezt gondolják, élik, és azok a technikák, amelyekkel a fenntarthatóság továbbadható. Nem kellene-e ezek közül valamelyiket kiemelni? Mondjuk: a fenntarthatóság lényege a szeretet. Ez igaz is, hiszen csak olyan társadalom lehet fenntartható, amely a szociális igazságosság alapján áll, tagjai pozitívan viszonyulnak egymáshoz, képesek áldozatot hozni a közért. Valami ilyesmi a *szeretet*. De akkor nem beszélünk, és sok ígéhirdetésben ma sem beszélnek a fenntarthatóság környezeti vonatkozásairól – ami kicsit körülményesen a jövő nemzedékek iránti szeretetként fogható fel –, vagy a fenntartható életmód oktatásáról, vagy magának a fenntarthatósági gondolatnak a terjesztéséről. Bár igaz, hogy minden vallás a maga területén nagyon kiműveli a *továbbadást*. Ezen néha a hit továbbadását, a szeretetre való nevelést vagy a szent könyvek lemásolását kell érteni. A vallások továbbadó rendszerek, de nem a fenntarthatóság továbbadásával foglalkoznak, így zsákutcába kerülhetnek, például az egész emberiség környezeti katasztrófája, összeomlása esetén. Egy olyan nem-vallásról álmodom, amely a fenntarthatóságot adja tovább.

A fenntarthatóság mellé biggyeszteni egy másik fogalmat húzóerőként, szintén nagyon aggályos lenne. A történelmi tapasztalat az, hogy ilyenkor *a népszerűbb fogalom önállósítja magát*, leválik a népszerűsítendőről. Logikus is, hogy ha valaminek nagy a terjedési képessége, akkor egy idő után mindent elborít, elfedve azt a fogalmat is, amelynek a népszerűsítésére kitalálták. Például egy irracionális

hittel kiválóan lehet „népszerűsíteni” az evilági szeretetet, míg olyan fontossá nem válik a hit, hogy érte „a szeretet nevében” ölni fognak. A fenntarthatóság egyébként is teljesen földies fogalom: *úgy élni, hogy később is élni lehessen itt*. Nem zár ki semmilyen túlvilágot, de nem is igazol egyetlen ilyen hitet sem. Csak az olyan vallási vélekedést cáfolja, amely valami túlvilági érték miatt az evilági fenntarthatóságot kockáztatja, például vallási világháborút egyazon istenért, tönkre téve a Földet, a környezetet, a jövőt.

A fenntarthatóságot magát inkább élni és tanítani kell. A fenntarthatóság technikailag nézve olyan világot jelent, amelyben a fából nyert energiával fűtött, jól szigetelt, tiszta házakban élnek az emberek, lényegében a környékükön termő, megújuló módon trágyázott növényekkel táplálkoznak, a gyerekek iskolába járnak, és ott a fenntarthatóságot tanulják, a javakat szociális feszültségek nélkül használják fel, ám mindenből csak annyit, amennyit a Föld biztosítani tud. Megmaradó hulladékok nem halmoznak fel, az eredeti állapotot minden évben helyreállítják. Gyógyítják a betegeket, és ismerik a születések szabályozását is. Pozitívan viszonyulnak minden egyes emberhez, és a Földhöz mint egészhez. Látható, hogy a fenntarthatóságot nem a távoli jövőbe helyezem – „*ha lenne vízből fűzési energia, akkor majd hozzáláthatnánk ehhez és ehhez*” –; nem, mert már most is túlléptük a Föld eltartó képességének határait. A múltba sem utalom a fenntarthatóságot. Nem kell visszamenni az őskorba, mintha az lett volna az utolsó pillanat, amikor az emberiség még fenntarthatóan élt, bár kicsiny lélekszámban. A fafűtés, az iskola a XIX. századot sugallja, a gyógyszerek, a születésszabályozás, hőszigetelés a XX.-at. A XX. században azonban *meg sem próbáltunk* véges, fosszilis energiaforrások végső kihasználása nélkül energiát termelni, közlekedni, helyi árukat fogyasztani, globálisan békében és igazságosan élni. Nem óvtuk meg a Természet állapotát, az iskolákban nem a fenntarthatóságot tanítottuk, a reklámok-

## Többet vagy kevesebbet?

kal pedig odáig fokoztuk fogyasztásunkat, hogy alacsonyabb szintre békésen visszatérni, a megfelelő infrastruktúrákat kiépíteni alig lehetséges. Pedig éppen ez a XXI. század feladata, illetve ezt kell elkezdenünk magunktól még ebben az évtizedben.

Megintcsak a történelmi tapasztalat mutatja, hogy a lakosság fogyasztásának néhány százalékos visszaszorítása vagy valamilyen válság miatti visszaesése rögvest zavargást, békétlenséget, háborút és végül többletfogyasztást okoz, még akkor is, ha a csökkentett szint egyébként többszöröse annak, amit a szüleink generációja elérhetett, és több százszorosa annak, amit, mondjuk, maga Mátyás király élvezett. A csökkentést tehát magunkon tudjuk békésen elkezdeni, a fenntarthatóság oktatása az iskola, a megújuló infrastruktúrák kiépítése pedig az állam feladata.

Összefoglalva: a fenntarthatóságot nem kell sem kiegészíteni, sem leszűkíteni. A fenntartható gazdaság, a fenntarthatóság vallása, a fenntartható fejlődés a lényegét elhomályosító huncutságok. Azt persze mondhatjuk, hogy „fejlődés a fenntarthatóság felé”, ha ezzel beismerjük, hogy jelenleg nem fenntarthatóan élünk, anyagokat fogyasztunk el és természeti rendszereket szennyezzük össze végleg, ámde a fenntarthatóságot rövidesen el szeretnénk érni, és közben átmeneti állapotokon haladunk keresztül. Ezeknek azonban nem lehet jellemzője a fenntartható fogyasztás többszöröse, és még fokozódása is. Másrészt a fenntarthatóságot leszűkíteni sem lehet egy-egy részletére, a környezetvédelemre, a szeretetre, a stabil gazdasági helyzetre stb. Ezek ugyanolyan fontosak, mint a fenntartható életmód kidolgozása és továbbadása, az igazságos osztozás, a béke ápolása, a Természet megőrzése, a lélekszám rögzítése vagy a fogyasztás csökkentése a hatékonyság által és a többiek. A fenntarthatóság létezés, továbblétezés földi méreteiben.

Dőry István

Írását a Szerző vitaindítónak szánta.